Η Παιδαγωγική αξία της Ολυμπιακής Παιδείας

Αλέξανδρος Μακρής, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης & Κωνσταντίνος Μουντάκης

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθεί εάν η Ολυμπιακή Παιδεία στηρίζεται στις ιστορικές και παιδαγωγικές βάσεις του Ολυμπισμού, αλλά και σε σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα και αντιλήψεις. Ως όρος εμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '70. Ο σκοπός και οι στόχοι της πηγάζουν από τις αρχές του Ολυμπισμού και εκφράζεται μέσα από το τρίπτυχο *παιδεία–αθλητισμός– πολιτισμός*. Από τις αρχές της δεκαετίας του '90, αρκετοί επιστήμονες και ερευνητές άρχισαν να παρουσιάζουν τις βασικές αρχές της Ολυμπιακής Παιδείας, στις οποίες υπάρχει μια γενικότερη ταύτιση στις ιδέες των περισσότερων εκφραστών της. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, η παιδαγωγική αξία της Ολυμπιακής Παιδείας έχει τα εξής χαρακτηριστικά: α) ο σκοπός και οι στόχοι της στηρίζονται στον Ολυμπιακό Χάρτη, στις ιστορικές βάσεις του Ολυμπισμού, λαμβάνοντας υπόψη το σύγχρονο τρόπο ζωής και τις κοινωνικές εξελίξεις, β) το περιεχόμενο προάγει τη διαθεματικότητα/διεπιστημονικότητα και γ) η διδακτική της προσέγγιση στηρίζεται σε ομαδο-συνεργατικά μοντέλα διδασκαλίας που ως χαρακτηριστικό έχουν τη βιωματική μάθηση.

Λέξεις Κλειδιά

Ολυμπιακή Παιδεία, Εκπαίδευση, Ολυμπισμός, Ολυμπιακοί Αγώνες

1. Εισαγωγή

Ο Βαρώνος Pierre de Coubertin αναβίωσε τους Ολυμπιακούς Αγώνες με την ελπίδα ότι θα μπορούσε να προωθήσει μια διεθνώς αναγνωρισμένη σύζευξη ανάμεσα στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την παιδεία. Πίστευε ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτελούνταν από ένα σύνολο εννοιών και αρχών της ανθρώπινης σοφίας. Ήταν ένα μέσο για την ανάπτυξη του ανθρώπου με τη βοήθεια του αθλητισμού και όχι αυτοσκοπός (Lennartz, 1994, Gallien, 2008). Σήμερα το Ολυμπιακό Κίνημα, στηριζόμενο στις ιδέες του Coubertin και στις θεμελιώδεις αρχές του Ολυμπιακού Χάρτη, προσπαθεί να προβάλλει μια οικουμενική εικόνα του Ολυμπισμού (Μακρής & Γεωργιάδης, 2010).

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι, αναμφίβολα, η κορυφαία αθλητική και οικουμενική διοργάνωση και προσελκύουν το ενδιαφέρον δισεκατομμυρίων ανθρώπων σε όλη την υφήλιο. Δεν πρόκειται όμως μόνο για το ενδιαφέρον και την συμμετοχή του απλού κόσμου, αλλά και το ενδιαφέρον των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών φορέων όλου του κόσμου. Οι κυβερνήσεις έχουν αντιληφθεί την εκπαιδευτική και κοινωνική αξία του αθλητισμού, η οποία αποτελεί ένα κατάλληλο εκπαιδευτικό μέσο για την διαπαιδαγώγηση και την κοινωνικοποίηση των νέων όπως είναι η ανοχή, η αλληλεγγύη, ο αλληλοσεβασμός και η συναδέλφωση των λαών (Rogge, 2001). Μέσω αυτών των αξιών, το Ολυμπιακό Κίνημα προσπαθεί να ενισχύσει, να προωθήσει και να στηρίξει τους νέους σε όλο τον κόσμο, ανεξάρτητα από τη φυλή, τη θρησκεία ή το φύλο τους και όχι μόνο τους κορυφαίους αθλητές, αλλά και όλους όσους αγωνίζονται, σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές του Ολυμπισμού (Sutton, 2009, Makris, & Georgiadis, 2013).

΄Ετσι, από τις αρχές της δεκαετίας του ’70 άρχισαν να υλοποιούνται προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας ιδιαίτερα στις πόλεις που διοργάνωσαν Ολυμπιακούς Αγώνες. Το πρώτο πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες του Μονάχου το 1972 και στη συνέχεια ακολούθησε το Μόντρεαλ το 1976 και το Κάλγκαρυ το 1988. ΄Εκτοτε και μέχρι σήμερα οι πόλεις που διοργάνωσαν Ολυμπιακούς Αγώνες έχουν εφαρμόσει παρόμοια προγράμματα. Η συνεργασία της ΔΟΕ με διάφορα θεσμικά όργανα, όπως Διεθνείς Οργανισμούς, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπαιδευτικούς και αθλητικούς οργανισμούς κ.λπ., είχε ως αποτέλεσμα την διεύρυνση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας (Μακρής, Γεωργιάδης, & Μουντάκης, 2015). Ο Georgiadis (2010) σε έρευνα σχετικά με την εφαρμογή προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας σε παγκόσμιο επίπεδο, διαπίστωσε ότι η Ολυμπιακή Παιδεία την τελευταία δεκαετία έχει αναπτυχθεί σε σημαντικό βαθμό σε πολλές χώρες του κόσμου (Georgiadis, 2010).

Στη χώρα μας, η Ολυμπιακή Παιδεία εντάχθηκε στο εκπαιδευτικό μας σύστημα στο τέλος της δεκαετίας του ΄90, με αφορμή την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Το Υπουργείο Παιδείας και η Οργανωτική Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων «Αθήνα 2004», υπήρξαν οι βασικοί συντελεστές οργάνωσης του προγράμματος, με σκοπό την καλλιέργεια κριτικής στάσης και συνείδησης απέναντι στα ζητήματα του Ολυμπιακού κινήματος και τη διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών θετικών προς τα Ολυμπιακά Ιδεώδη (Γραμματικόπουλος, 2004, Makris & Georgiadis, 2017). Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του προγράμματος της Ολυμπιακής Παιδείας αποτέλεσε μια καινοτομία για την ελληνική πραγματικότητα. ΄Ηταν το μοναδικό πρόγραμμα, που εφαρμόσθηκε σχεδόν στο σύνολο των δημοσίων και ιδιωτικών σχολείων της χώρας και αξιολογήθηκε συστηματικά σε όλο το φάσμα της εφαρμογής του. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων ανέδειξαν ότι η εφαρμογή του προγράμματος υλοποιήθηκε με επιτυχία, παρουσιάζοντας σημαντική βελτίωση κατά τη διάρκεια του δεύτερου έτους. Οι βασικοί του στόχοι θεωρείται ότι υλοποιήθηκαν. Οι μαθητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα υιοθέτησαν θετικές στάσεις απέναντι του και η συμμετοχή τους στο πρόγραμμα κυμάνθηκε σε υψηλά επίπεδα. Αντίθετα, οι όποιες αδυναμίες και προβλήματα προέκυψαν, αναδείχθηκαν και εντοπίστηκαν μέσα από τις διαδικασίες αξιολόγησης οι οποίες παρείχαν την κατάλληλη ανατροφοδότηση ώστε αυτά να απαλειφθούν (Θεοδωράκης, Γραμματικόπουλος, & Γούδας, 2003, Grammatikopoulos, Papacharisis, Koustelios, Tsigilis, & Theodorakis, 2004).

Το ενδιαφέρον της έρευνας και εφαρμογής προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας στην εκπαίδευση εστιάζεται στους παρακάτω παράγοντες: Στην αναβίωση του θεσμού των Ολυμπιακών Αγώνων, στην ανάπτυξη και την εισαγωγή της Φυσικής Αγωγής στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών των σχολείων σε παγκόσμιο επίπεδο και στον κοινωνικό ρόλο και τις προεκτάσεις του αθλητισμού (Φιλάρετος, 2003). Επίσης, ο Andrecs (2008) αναφέρει ότι οι λόγοι για αυτή την αλλαγή που οδήγησαν πολλές χώρες να εισάγουν προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας στο εκπαιδευτικό τους σύστημα, είναι η απώλεια των παραδοσιακών αρχών στην κοινωνία, ο εγωιστικός τρόπος ζωής, η αύξηση της βίας και ο αποπροσανατολισμός της κοινωνίας.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθεί εάν η Ολυμπιακή Παιδεία, στηρίζεται στις ιστορικές και παιδαγωγικές βάσεις του Ολυμπισμού, αλλά και σε σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα και αντιλήψεις. Οι επιμέρους στόχοι είναι να διερευνηθεί εάν:

- Ο σκοπός και οι στόχοι της Ολυμπιακής Παιδείας στηρίζονται στην παιδαγωγική έννοια του Ολυμπισμού και τις θεμελιώδεις αρχές του Ολυμπιακού Χάρτη
- Το περιεχόμενο προάγει τη διαθεματικότητα – διεπιστημονικότητα.
- Η διδακτική της προσέγγιση στηρίζεται σε μεθόδους που προάγουν τους στόχους της, όπως είναι οι ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας και η βιωματική μάθηση.

1.1. Ορισμός της Ολυμπιακής Παιδείας

Η Ολυμπιακή Παιδεία στηρίζεται στις αρχές του Ολυμπισμού και του Ολυμπιακού Χάρτη και εκφράζεται μέσα από το τρίπτυχο «παιδεία – αθλητισμός – πολιτισμός» (Parry, 2004, σ. 92-93). Ως όρος εμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του ’70 (Muller, 1999). Ο καθηγητής Stolyarov (1995) αναφέρει ότι: «η Ολυμπιακή Παιδεία είναι μια εκπαιδευτική διαδικασία, στηρίζεται στις θεμελιώδεις αρχές του Ολυμπισμού και αποτελείται από ένα συστηματικό σύνολο γνώσεων, κινήτρων, ενδιαφερόντων και δεξιοτήτων, με σκοπό να ευαισθητοποιήσει τους νέους στις ανθρωπιστικές ιδέες του Ολυμπισμού και στα πνευματικά και ηθικά ιδανικά και τις αξίες του» (σ. 85). Η Brownlee (1999) αναφέρει ότι: «η Ολυμπιακή Παιδεία είναι μια εκπαιδευτική διαδικασία που δίνει ζωή στη φιλοσοφία του Ολυμπισμού με την διδασκαλία των Ολυμπιακών Ιδεωδών, με την παροχή εμπειριών που ενισχύουν την πολιτιστική και προσωπική ταυτότητα, με την ανοχή απέναντι στους άλλους, την αμοιβαία κατανόηση, την προσωπική άνοδο, την προσπάθεια για υπεροχή, ενθαρρύνοντας την υιοθέτηση αυτών των παγκόσμιων αξιών ως αναπόσπαστο μέρος της ζωής» (σ. 84).

Ο Γεωργιάδης (2002) υποστηρίζει ότι: «η Ολυμπιακή Παιδεία είναι μια εκπαιδευτική διαδικασία ... μέσω της οποίας επιδιώκεται η απόκτηση γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων. Στηρίζεται στη βαθιά γνώση των εκπαιδευτικών και πολιτιστικών αρχών του Ολυμπισμού, αγκαλιάζει αρμονικά ως μια αδιάσπαστη ενότητα τις πνευματικές, ψυχικές και σωματικές αρετές του ατόμου και εξασφαλίζει την κυριαρχία του μέτρου με σκοπό την εφαρμογή των αρχών του Ολυμπισμού ως πρότυπο ζωής για τους νέους» (σ. 81). Ο Naul (2007) αναφέρει ότι: «Ολυμπιακή Παιδεία είναι η ενοποιητική ανάπτυξη της αθλητικής, κοινωνικής, ηθικής και πνευματικής αγωγής, η οποία προωθεί την ατομική αθλητική ικανότητα, με τη μορφή του επιτεύγματος, του συναγωνισμού και της ευγενούς άμιλλας, ως μέσου για την απόκτηση διάφορων θετικών κοινωνικών εμπειριών και ηθικών κατευθύνσεων από τους μαθητές. Η εμπειρία των ηθικών αρχών, σε συνδυασμό με τη γνώση, επιτρέπει στους μαθητές να βιώσουν και να διδαχθούν την ηθική συμπεριφορά στον αθλητισμό, προσφέροντάς τους, παράλληλα, γνώσεις σχετικά με αυτήν τη συμπεριφορά και διαπλάθοντας τη συνείδησή τους για την καθημερινή τους ζωή» (σ. 36).

Στη χώρα μας, κατά την εισαγωγή της Ολυμπιακής Παιδείας στα σχολεία στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, ορίσθηκε ότι: «η Ολυμπιακή Παιδεία είναι ένα Παιδαγωγικό πρόγραμμα που αποτελείται από γνώσεις, δεξιότητες, εμπειρίες και αξίες οι οποίες πηγάζουν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες και την Αθλητική Παράδοση και λαμβάνοντας υπόψη στοιχεία από την σύγχρονη πραγματικότητα έχει ως σκοπό να αλλάξει τη συμπεριφορά των μαθητών προς μια κοινωνικά επιθυμητή κατεύθυνση» (Mountakis, 2010, p. 11).

Από τις αρχές της δεκαετίας του ’90, αρκετοί επιστήμονες και ερευνητές άρχισαν να παρουσιάζουν τις βασικές αρχές της Ολυμπιακής Παιδείας, στις οποίες υπάρχει μια

γενικότερη ταύτιση στις ιδέες των περισσότερων εκφραστών της (Γεωργιάδης, 2005). Η Binder (1994) σε έρευνα της υποστηρίζει ότι οι στόχοι της Ολυμπιακής Παιδείας συγκλίνουν σε μεγάλο βαθμό με τους στόχους της εκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί στα περισσότερα σχολικά συστήματα προάγουν τον αθλητισμό ως μέσον παιδείας με την ενίσχυση της ομαδικής εργασίας και της συνεργασίας, ενθαρρύνουν τη μαζική συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες, υποστηρίζουν τις πολιτιστικές ανταλλαγές, προάγουν τη διεθνή ανοχή και κατανόηση με τη μελέτη άλλων πολιτισμών, διδάσκουν το αθλητικό πνεύμα και ενθαρρύνουν τη διάκριση, δίνοντας έμφαση, στην ανάπτυξη του αισθήματος του αυτοσεβασμού, το σεβασμό των κανόνων και την παροχή σε όλους ίσων ευκαιριών.

Ο Γεωργιάδης (2002), αναφέρει ότι οι αρχές που μπορούν να αποτελέσουν τη βάση πάνω στην οποία μπορεί να οικοδομηθεί ένα πρόγραμμα Ολυμπιακής Παιδείας, διακρίνονται σε ατομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και οικουμενικό επίπεδο. Σε **ατομικό επίπεδο,** ο Ολυμπισμός εμπεριέχει ένα σύνολο ηθικών αξιών και αρετών του ανθρώπου και με αυτόν τον τρόπο δημιουργεί την ηθική υπόσταση που λειτουργεί ως προϋπόθεση για την ατομική ειρήνη, το σεβασμό και την κατανόηση των άλλων *(αρμονική ανάπτυξη σώματος και πνεύματος, σεβασμός στον εαυτό μας, συμμετοχή, εθελοντική προσπάθεια, αυτοπειθαρχία, αυτοεκτίμηση, επιμονή, προσπάθεια)*. Σε **κοινωνικό επίπεδο** συμβάλει στη συνεργασία, στην ισότητα, στην φιλία, στον σεβασμό, όλων των κοινωνικών τάξεων και ομάδων, απορρίπτει τις κοινωνικές προκαταλήψεις με σκοπό την κατανόηση και την επίτευξη της κοινωνικής ειρήνης σε όλο τον κόσμο *(φιλία, ισότητα, σεβασμός των άλλων, κατανόηση, αλληλεγγύη, αδελφοσύνη, τίμιο παιχνίδι, ισότητα ευκαιριών, συντροφικότητα, δεοντολογία)*. Σε **πολιτιστικό και οικουμενικό επίπεδο,** μέσω των Αγώνων δίνει τη δυνατότητα σε όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, θρησκείας και εθνικότητας να ανταλλάξουν απόψεις, τα ήθη και έθιμα και τον πολιτισμό των άλλων *(Πολιτιστικές αρχές: σεβασμός πολιτιστικών αξιών, διαπολιτισμικές σχέσεις και ανταλλαγές μεταξύ ατόμων χωρών -ηπείρων, ισότιμη συμμετοχή όλων, ανεξαρτήτως φυλής, θρησκείας, φύλου, πολιτισμού ή κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης. Οικουμενικές αρχές: συνύπαρξη λαών, σεβασμός στο περιβάλλον, πατριωτισμός, διεθνισμός, αλτρουισμός, ειρήνη, δημοκρατία στον αθλητισμό)*.

Ο Parry (2004) αναφέρει ότι στον Ολυμπιακό Χάρτη υπάρχει αλληλένδετη σχέση ανάμεσα στην Ολυμπιακή φιλοσοφία, την ηθική και την παιδεία. Εάν προσθέσουμε και την περίφημη ρήση του Coubertin *όλα τα αθλήματα για όλους τους ανθρώπους και όλοι οι αγώνες για όλα τα έθνη* έχουμε τις θεμελιώδεις αξίες του Ολυμπισμού. Έτσι, οι αρχές της Ολυμπιακής Παιδείας στηρίζονται στις ιστορικές βάσεις του Ολυμπισμού και τις θεμελιώδεις αρχές του Ολυμπιακού Χάρτη και μέσω της παιδείας προάγονται οι παρακάτω στόχοι:

1. Η ολοκληρωμένη και αρμονική ανάπτυξη του ατόμου.
2. Η αναζήτηση της υπεροχής και του επιτεύγματος.
3. Η αγωνιστική αθλητική δραστηριότητα μέσα από την προσπάθεια.
4. Ο αμοιβαίος σεβασμός, η δικαιοσύνη, η ισότητα και η ευθυδικία.
5. Η δημιουργία σταθερών προσωπικών ανθρώπινων σχέσεων φιλίας.
6. Η δημιουργία διεθνών σχέσεων ειρήνης, ανεκτικότητας και κατανόησης (Parry, 2004).

Σύμφωνα με τον Muller (1999), οι παρακάτω γενικές αρχές μπορούν να συμπεριληφθούν σε προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας.

Η ευρυθμία ή η ισορροπία σώματος, πνεύματος και ψυχής, με σκοπό τη μάθηση και την ολιστική εκπαίδευση: Η Ολυμπιακή Παιδεία εστιάζεται τόσο στην απόκτηση γνώσεων, όσο και στην ανάπτυξη ψυχοκινητικών δεξιοτήτων και την καλλιέργεια θετικών στάσεων και συμπεριφορών σε σύγχρονα κοινωνικά θέματα σχετικά με τις αρχές και τις αξίες του Ολυμπισμού. Έτσι, μέσω ειδικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, αγγίζει τη συνείδηση των νέων, τους παροτρύνει στη δια βίου άσκηση, η οποία συμβάλλει και στη περαιτέρω διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους.

Η προσπάθεια για άριστη επίδοση, σαν μέσο για τη βελτίωση του εαυτού μας: Στην Ολυμπιακή Παιδεία η ιδέα της ολοκλήρωσης του ανθρώπου εκφράζεται με την επίδοση στα πλαίσια του σχολικού αθλητισμού. Ο αγωνιστικός αθλητισμός αποτελεί επίδειξη της μέγιστης επίδοσης του ανθρώπου. Ένας μαθητής, καταρρίπτοντας το προσωπικό του ρεκόρ αγωνιζόμενος με συμμαθητές του, δείχνει μία φυσική παρόρμηση, μια γενική κινητοποίηση η οποία αποτελεί και κίνητρο να υπερβεί τον εαυτό του θέτοντας συνέχεια και υψηλότερους στόχους.

Η ιδέα του ερασιτεχνισμού, με στόχο τη χαρά της συμμετοχής και της προσπάθειας χωρίς υλική ανταμοιβή: Στην Ολυμπιακή Παιδεία και γενικά σε όλες τις αθλητικές δραστηριότητες, η διαπαιδαγώγηση στα πλαίσια του και της ισότητας των ευκαιριών αποτελούν ουσιαστικά στοιχεία της Ολυμπιακής Παιδείας. Μέσω των αθλητικών δραστηριοτήτων αλλά και με την κριτική τους σκέψη σε άλλους τομείς οι μαθητές θα πρέπει να μάθουν: να σέβονται τους κανόνες όχι μόνο στον αθλητισμό και την ψυχαγωγία αλλά σε όλους τους τομείς της ζωής τους, να συμπεριφέρονται σύμφωνα με τις αρχές του fair-play ώστε να διαμορφώνουν ανάλογα και την προσωπικότητά τους και να δημιουργούν με τη συμπεριφορά τους μέσω του αθλητισμού έναν καλύτερο κόσμο.

Οι ηθικές αξίες και οι αρχές της τιμιότητας και της ευθυδικίας: Ο Ολυμπισμός σήμερα περιέχει πολλά στοιχεία χειραφέτησης. Μέσω της Ολυμπιακής Παιδείας διδάσκεται το δικαίωμα λόγου στον αθλητισμό, η ισότητα των αθλημάτων, το ευ αγωνίζεσθαι, ο σεβασμός του ανθρώπου, η τιμιότητα, η ανοχή κ.λπ.

Η προώθηση του αμοιβαίου σεβασμού και η συμβολή της ειρήνης, μεταξύ όλων των λαών και εθνών: Στην Ολυμπιακή Παιδεία η διδασκαλία της παγκοσμιότητας μπορεί να προσεγγισθεί με πολλούς τρόπους όπως η κατανόηση των πολιτικών διαφορών μεταξύ ηπείρων και εθνών, η γνώση του πολιτισμού και των αθλητικών συνηθειών άλλων λαών, η οργάνωση διεθνών αθλητικών εκδηλώσεων κ.λπ.

Η αποδοχή όλων των διαφορετικών μορφών σωματικής δραστηριότητας και αγωνιστικού αθλητισμού: Η Ολυμπιακή Παιδεία σύμφωνα με τις αρχές του Ολυμπισμού δεν διαπαιδαγωγεί μόνο τον επίλεκτο αθλητή. Η συμμετοχή και η προσπάθεια απευθύνεται σε όλους τους μαθητές, ακόμη και στους μαθητές με ειδικές ανάγκες (Muller, 1999).

Οι αρχές του προγράμματος Ολυμπιακής Παιδείας στη χώρα μας στηρίχθηκαν στην εκπαιδευτική έννοια του Ολυμπισμού και του Ολυμπιακού Κινήματος, βρίσκοντας έκφραση μέσα στις νέες τάσεις των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 και γίνονταν κατανοητές μέσα στον ορίζοντα της Δημοκρατίας, του Δημοκρατικού διαλόγου και της ειρηνικής συνύπαρξης ανθρώπων και λαών όπως:

- Η Ολυμπιακή Παράδοση αποτελεί μορφωτική, παιδευτική δύναμη και αγαθό.
- Η μορφωτική δύναμη περιλαμβάνει ως κεντρικό θέμα την έννοια της «καλοκαγαθίας» δηλαδή τη δημιουργία αρμονικών σχέσεων με τη σωματική

και πνευματική φύση του ανθρώπου και τη συνύπαρξη με άλλους ανθρώπους και πολιτισμούς μέσα στον κόσμο.

- Η έννοια του παιχνιδιού σε όλες τις μορφές του, ως παιδιά, ψυχαγωγία, διασκέδαση και χαρά.
- Η έννοια του αγώνα σε όλες τις φάσεις του, ως προετοιμασία, άσκηση, προπόνηση, συμμετοχή, υποδομή και κοινωνική κατανόηση.
- Η έννοια της ψυχαγωγίας ως κοινωνικό αγαθό που αναπτύσσονται οι διαπροσωπικές σχέσεις, η κοινωνικότητα, η επικοινωνία, ο διάλογος, η έκφραση και η μάθηση.
- Η έννοια της δημοσιότητας η οποία συγκεντρώνει την επίδειξη, την εικόνα και την επικοινωνία, τον θεωρό και τον θεατή.
- Η έννοια του μέτρου που εκδηλώνεται στους ίδιους τους αγώνες, στα συναφή έργα αυτών και στην τεχνολογία των αγώνων.
- Η έννοια των αθλητικών και ηθικών κανόνων. Ο σεβασμός του άλλου, του συναθλητή ή του αντιπάλου, η εκμάθηση και η τήρηση κανόνων της συλλογικής ζωής, το αίσθημα της αλληλεγγύης, της προσπάθειας, του ευ αγωνίζεσθαι, της ένταξης στην ομάδα, της συμμετοχής, της αλληλεγγύης και της ανεκτικότητας.
- Η ιδέα της εκεχειρίας ως στάση ζωής.
- Η ιδέα του κοινωνικού εθελοντισμού και ανιδιοτελούς προσφοράς στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της κοινωνικής ζωής.
- Η ιδέα της πολυπολιτισμικότητας, της ισότητας των δύο φύλων και των ευκαιριών, του κοινωνικού αποκλεισμού, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανοχής στη διαφορετικότητα (Γεωργιάδης, 2005, Μουντάκης, Γολεγού, Βουζίκα, & Παπαδόπουλος, 2002).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η Ολυμπιακή Παιδεία είναι η εκπαιδευτική διαδικασία η οποία βασίζεται στις αρχές του Ολυμπισμού, του Ολυμπιακού Χάρτη και της Αθλητικής Παράδοσης. Οι αρχές αυτές αναφέρονται στον άνθρωπο ως σύνολο και στις σχέσεις του με τον κόσμο, μέσω των οποίων επιδιώκεται η απόκτηση γνώσεων, αξιών, κινήτρων, ενδιαφερόντων, δεξιοτήτων και λαμβάνοντας υπόψη στοιχεία του σύγχρονου πολιτισμού και της σημερινής πραγματικότητας, έχει ως σκοπό να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές διαπλάθοντας τη συνείδησή τους για την καθημερινή τους ζωή.

1.2. Οργάνωση, περιεχόμενο προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας

Το περιεχόμενο και ο τρόπος εφαρμογής των προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας διαφέρει σε κάθε εκπαιδευτικό σύστημα. Γεωγραφικοί, εθνικοί και κοινωνικοί παράγοντες είναι καθοριστικοί για την εκπόνηση των προγραμμάτων και γι' αυτό και παρουσιάζονται και σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών (Georgiadis, 2010).

Ένα πετυχημένο πρόγραμμα Ολυμπιακής Παιδείας για να έχει διάρκεια και μακροπρόθεσμα οφέλη θα πρέπει με τον σχεδιασμό του να διασφαλίζει όλους τους παράγοντες που οριοθετούν την εφαρμογή του στην εκπαιδευτική διαδικασία και θα πρέπει απαραιτήτως να περιλαμβάνει τις εξής ενέργειες (Δ.Ο.Α., 2001, 2002, 2003, 2005, 2006):

1. Ορισμός του οράματος και της στρατηγικής, το οποίο θα βασίζεται στις αρχές του Ολυμπισμού και στις θεμελιώδεις αρχές του Ολυμπιακού Χάρτη.
2. Καθορισμός της αποστολής και των στόχων του προγράμματος (βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους).
3. Ανάπτυξη στρατηγικού πλάνου (προϋπολογισμός, χρονοδιάγραμμα, εκπαιδευτικό υλικό, μέθοδοι διδασκαλίας).
4. Εφαρμογή του στρατηγικού πλάνου.
5. Αξιολόγηση του στρατηγικού πλάνου.
6. Διορθωτικές ενέργειες για την εξασφάλιση της επιτυχίας.

Η εφαρμογή του παραπάνω πλαισίου είναι εφικτή σε οποιοδήποτε εκπαιδευτικό σύστημα όταν ληφθούν υπόψη τα εξής (Δ.Ο.Α., 2001, 2002, 2003, 2005, 2006):

- Να ορισθούν οι εκπαιδευτικοί και ο τρόπος εφαρμογής του στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.
- Να επιμορφωθούν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς (εκπαιδευτικοί, στελέχη εκπαίδευσης κ.λπ.).
- Να παραχθεί κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό/εγχειρίδια, ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα και τον πληθυσμό που απευθύνεται.
- Να εξασφαλιστεί η δέσμευση από τους βασικούς φορείς (π.χ. κυβερνήσεις, εθνικές ολυμπιακές επιτροπές, κυβερνητικούς οργανισμούς και πιθανούς χορηγούς).
- Να εξασφαλιστεί η απαραίτητη δημοσιότητα μέσα από τα ΜΜΕ.
- Να δημιουργηθεί η κατάλληλη υποδομή και τα κίνητρα ώστε να υπάρχει διάρκεια και μακροπρόθεσμα οφέλη.

Έτσι, το περιεχόμενο των προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας πρέπει να διαφοροποιούνται ανά επίπεδο ηλικίας, ανά χώρα, ανά αθλητική και Ολυμπιακή παράδοση της κάθε χώρας και κατόπιν να προσαρμόζονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα σπουδών του σχολείου. Επίσης, κάθε πρόγραμμα θα πρέπει να αναδεικνύει τα χαρακτηριστικά του Ολυμπισμού και εκτός από συγκεκριμένες πληροφορίες και ιστορικά στοιχεία, να εξηγεί απλά τις παιδαγωγικές αρχές του Coubertin, διαφορετικά, δεν θα υπάρχει διάκριση ανάμεσα στην Ολυμπιακή Παιδεία και την Φυσική Αγωγή (Muller, 1999).

Ο Γεωργιάδης (2002) αναφέρει ότι οι βασικοί άξονες του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας σε πολλές χώρες έχει εθνοκεντρικό χαρακτήρα με στόχο να διαπλάσει υπερήφανους και υπεύθυνους πολίτες. Περιλαμβάνουν γνώσεις οι οποίες αναφέρονται κυρίως στις φιλοσοφικές ιδέες των Ολυμπιακών Αγώνων και του Pierre de Coubertin, οι οποίες συνδυάζονται με κινητικές, εικαστικές και γνωστικές δραστηριότητες. Στο περιεχόμενο αυτών των προγραμμάτων γίνονται αναφορές στην ιδέα της αρμονικής διάπλασης, της αυτοπραγμάτωσης, της αριστείας, στον αθλητισμό, στην εθελοντική συμμετοχή, στην αφοσίωση, στις ηθικές αρχές του Ολυμπισμού (ευγενή άμιλλα, ισότητα ευκαιριών, ειρήνη και συνεργασία των λαών κ.λ.π.), σε ζητήματα πολυπολιτισμικότητας (σεβασμός, εκτίμηση των διαφορών, κοινωνική ένταξη, ανθρώπινα δικαιώματα, κοινωνική ευθύνη κ.λ.π.). Ο Stolyarov (1995) αναφέρει ότι στα πλαίσια ενός εκπαιδευτικού συστήματος μπορούμε να ορίσουμε τρεις διακριτές και αλληλένδετες κατευθύνσεις όσον αφορά το περιεχόμενο ενός προγράμματος Ολυμπιακής Παιδείας. Οι κατευθύνσεις αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν ένα συστηματικό σύνολο

γνώσεων, ένα συστηματικό σύνολο κινήτρων – ενδιαφερόντων, αξιών, πεποιθήσεων και ένα συστηματικό σύνολο δεξιοτήτων.

Όσον αφορά το είδος των γνώσεων θα πρέπει να βασίζεται σε τρεις άξονες: α) την ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων, του Ολυμπιακού κινήματος και τις αξίες του Ολυμπισμού, β) τις ανθρωπιστικές και κοινωνικό-πολιτιστικές δυνατότητες του αθλητισμού και τη θετική επίδραση στην ηθική, αισθητική, και κοινωνική καλλιέργεια του ανθρώπου, και τους τρόπους αξιοποίησής τους και γ) τη φιλοσοφία και τα δόγματα του ανθρωπισμού γενικά και τα ιδανικά και τις αξίες που αναφέρονται στη σχέση ανθρώπου και προσωπικότητας. Στην ανάπτυξη κινήτρων – ενδιαφερόντων, αξιών, πεποιθήσεων τα προγράμματα θα πρέπει να βασίζονται: στον προσανατολισμό θετικών στάσεων για τον αθλητισμό με σκοπό την έκφραση του πολιτισμού, της αισθητικής, της επικοινωνίας ως βασικά στοιχεία των ψυχικών και σωματικών ικανοτήτων του ανθρώπου, την ενεργό συμμετοχή των μαθητών στον αθλητισμό όχι μόνο για την ανάπτυξη αθλητικών δεξιοτήτων αλλά και την αρμονική και πολύπλευρη βελτίωση τους, στην ηθική και πνευματική τους ανάπτυξη και την εφαρμογή των ανθρωπιστικών αξιών με σκοπό την υιοθέτηση θετικών στάσεων – αξιών.

Στην ανάπτυξη δεξιοτήτων θα πρέπει να δίνεται έμφαση σε δραστηριότητες οι οποίες καθιστούν ικανούς τους νέους να γνωρίζουν, να εξηγούν και να προάγουν τις Ολυμπιακές αξίες όπως την ανάπτυξη θετικής συμπεριφοράς ώστε να μάθουν να αγωνίζονται δίκαια και έντιμα, τις δεξιότητες της επικοινωνίας ως βασικό στοιχείο στον αθλητισμό αλλά και γενικότερα στην κοινωνική ζωή τους, ώστε να μάθουν να αντιλαμβάνονται την ομορφιά και τις αισθητικές αξίες του αθλητισμού και να τους απεικονίζουν μέσω της τέχνης και τέλος να μάθουν να διακρίνουν τις αρνητικές όψεις του αθλητισμού με σκοπό την αποβολή – απόρριψη των αρνητικών φαινομένων του σύγχρονου Ολυμπιακού Κινήματος (Stoyarov, 1995).

Η Μάστορα (2003) σε έρευνα σχετικά με την εφαρμογή προγραμμάτων Ολυμπιακής σε παγκόσμιο επίπεδο, διαπίστωσε ότι η διάχυση των αρχών, των αξιών και των ιδανικών του Ολυμπισμού επιτυγχάνεται μέσω της εκπαίδευσης, είτε σε επίπεδο σχολείου, είτε σε επίπεδο αθλητικών συλλόγων. Ένα πρόγραμμα Ολυμπιακής Παιδείας θα πρέπει να περιλαμβάνει μια σειρά από γνωστικούς, συναισθηματικούς και ψυχοκινητικούς στόχους, να δίνει έμφαση σε ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, να προβλέπει δοκιμαστική εφαρμογή, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που θα το υλοποιήσουν, αξιολόγηση και διάχυση των αποτελεσμάτων. Το εκπαιδευτικό υλικό να είναι εύχρηστο από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, να περιλαμβάνει άρτιο περιεχόμενο και σε συμφωνία με την σχολική ύλη. Η εφαρμογή αυτού του πλαισίου στην εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να ανοίξει προσανατολισμούς στο παιδί, να του δώσει ευκαιρίες για συμμετοχή και κίνητρο για ενεργητική και δημιουργική μάθηση, που θα συμβάλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη του μαθητή (Μάστορα, 2003).

Ο Naul (2007) υποστηρίζει ότι οι κύριες κατευθύνσεις που ακολουθούνται σήμερα για τον καθορισμό του περιεχομένου των προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας στην εκπαιδευτική πράξη, έχουν ως εξής: α) η πρώτη *προσέγγιση που βασίζεται στη γνώση* είναι η πιο βασική και εφαρμόζεται σε παγκόσμιο επίπεδο. Για την εφαρμογή των προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας εκδίδονται βιβλία, εγχειρίδια, τεύχη, φυλλάδια, προσαρμοσμένα στην ηλικία των μαθητών μεταφέροντας γνώσεις για τον Ολυμπισμό, τους Ολυμπιακούς Αγώνες, τον αθλητισμό κ.λ.π., β) η δεύτερη προσέγγιση, που συμπληρώνει την πρώτη, περιλαμβάνει βιωματικές δραστηριότητες, οι οποίες

συνδέονται με διάφορες εκδηλώσεις, όπως εθνικά και διεθνή προγράμματα σχολικής συνεργασίας, αθλητικές ημερίδες, φεστιβάλ, συγκεντρώσεις σε κατασκηνώσεις νέων κ.λπ., γ) η τρίτη προσέγγιση βασίζεται στις κινητικές δεξιότητες. Περιλαμβάνει κάθε μορφή σωματικής άσκησης – δραστηριότητας και αγωνιστικού αθλητισμού και συνδέεται στενά με το ολυμπιακό ιδανικό που περιγράφει ο Ολυμπιακός Χάρτης ως τη χαρά της προσπάθειας και με το όραμα του Coubertin για την *τελειότητα και την αυτοπραγμάτωση του ατόμου*, δ) τέλος μια τέταρτη προσέγγιση έχει γίνει δημοφιλής τα τελευταία χρόνια σε πολλές χώρες του κόσμου και είναι η «προσέγγιση που επικεντρώνεται στον κόσμο της ζωής» και συνδυάζει τις Ολυμπιακές Αρχές με την κοινωνική εμπειρία των παιδιών και των νέων στην καθημερινή ζωή τους (Naul, 2007, σ. 32-33).

2. Μεθοδολογική και διδακτική προσέγγιση προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας

Για τη μετάδοση και την εφαρμογή των αρχών της Ολυμπιακής Παιδείας σημαντικό ρόλο στο εκπαιδευτικό σύστημα έχουν οι μέθοδοι διδασκαλίας οι οποίες δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες στους νέους ώστε να υιοθετήσουν την ανάλογη συμπεριφορά και να τις εφαρμόσουν στην καθημερινή τους πράξη. Η διδασκαλία ενός προγράμματος Ολυμπιακής Παιδείας θα πρέπει να υλοποιεί τις φιλοσοφικές και ηθικές αρχές όπως τις διατύπωσε ο Coubertin και εκφράζονται σήμερα από τον Ολυμπιακό Χάρτη. Η εμπέδωσή τους από τους μαθητές μπορεί να επιτευχθεί με διαθεματικό και διεπιστημονικό τρόπο, με σκοπό την μετάδοση γνώσεων, την καλλιέργεια δεξιοτήτων και την απόκτηση θετικών στάσεων στα Ολυμπιακά Ιδεώδη (Baskau, 1987).

Η Binder (1994) αναφέρει έναν ιστό Ολυμπιακών θεμάτων τα οποία θα μπορούσαν να προσεγγιστούν στην εκπαίδευση με διαθεματικό τρόπο μέσω των περισσοτέρων μαθημάτων όπως:

- **Ιστορία:** Αρχαίοι Ολυμπιακοί Αγώνες, μνημεία συνυφασμένα με αγώνες, χριστιανισμός, αναβίωση, 19ος αιώνας.
- **Φυσική:** Βαρύτητα, μάζα, χρόνος, ταχύτητα, δράση–αντίδραση, κρούση, τριβή.
- **Γλώσσα:** κείμενα, ποιητικές συλλογές, εκθέσεις, παιδικά διηγήματα–παραμύθια, δημιουργία γραπτού κειμένου.
- **Κοινωνική και πολιτική αγωγή**: δημοκρατικές- ηθικές αξίες, κοινωνίες, άτομα με ειδικές ανάγκες, κοινωνικά προβλήματα, πολιτική και αθλητισμός, τοπική κοινωνία.
- **Θρησκευτικά:** Ναοί, κείμενα, τόποι λατρείας, χριστιανισμός, ειδωλολατρία.
- **Μουσική:** Ολυμπιακός ΄Υμνος, Εθνικοί ΄Υμνοι χωρών, μουσική από τελετές έναρξης και λήξης των Ολυμπιακών Αγώνων, μελοποιώ τον δικό μου ύμνο ή τραγούδι.
- **Καλλιτεχνικά:** ζωγραφική, γλυπτική, κατασκευές, μακέτες, κολάζ, αφίσα, διακόσμηση.
- **Φυσική Αγωγή:** αθλήματα, αθλητές, παιχνίδια, μίνι Ολυμπιακοί Αγώνες, ατομικές επιδόσεις, σωματική ανάπτυξη.
- **Μαθηματικά:** προβλήματα, στατιστική, αναλογίες, συγκρίσεις.

- **Γεωγραφία:** έθνη, λαμπαδηδρομίες, κλιματολογικές επιπτώσεις στην προπόνηση.

Για τη διδακτική προσέγγιση των αρχών της Ολυμπιακής Παιδείας στην εκπαιδευτική πράξη, λαμβάνουμε υπόψη τρεις διαφορετικές έννοιες οι οποίες περιλαμβάνουν τη γνώση, την ικανότητα και την εμπειρία. Οι έννοιες αυτές εντάσσονται σε ένα σύνολο και μπορεί να αποτελέσουν μια ολοκληρωμένη διδακτική συγκρότηση προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας (Naul, 2007). Για αυτό δεν πρέπει να εφαρμόζονται οι παραδοσιακοί μέθοδοι, αλλά σύγχρονες που στηρίζονται στην ενεργητική γνώση και σε βιωματικές δραστηριότητες σύμφωνα με τον χαρακτήρα και τους στόχους της Ολυμπιακής Παιδείας. Αυτή η αντίληψη αποτελεί σήμερα τη βάση στα περισσότερα προγράμματα που εφαρμόζονται σε πολλές χώρες (Stoyarov, 1995).

Ο Neverkovich (1987) αναφέρει ότι οι μέθοδοι διδασκαλίας για την εφαρμογή της Ολυμπιακής Παιδείας στην εκπαίδευση θα πρέπει να στηρίζονται σε τρείς πυλώνες: Ο *πρώτος πυλώνας* περιλαμβάνει μεθόδους με σκοπό τη διάπλαση της συνείδησης (δηλ. διάπλαση και απόκτηση απόψεων, εννοιών πεποιθήσεων και εκτιμήσεων) και υλοποιείται με ομιλίες, διαλέξεις, συζητήσεις, οπτικοακουστικό υλικό και βιωματικές δραστηριότητες σε διάφορα ολυμπιακά θέματα και προβλήματα. Ο *δεύτερος πυλώνας* περιλαμβάνει μεθόδους με σκοπό την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και την επίγνωση της κοινωνικής σημασίας των Ολυμπιακών Αγώνων σε θέματα σχετικά με την ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων και του Ολυμπιακού Κινήματος. Και τέλος, *ο τρίτος πυλώνας* περιλαμβάνει μεθόδους με σκοπό την προώθηση της ηθικής συμπεριφοράς και τη στάση απέναντι στα κοινωνικά καθήκοντα και τις ευθύνες των ανθρώπων και υλοποιείται μέσω βιωματικών–κινητικών δραστηριοτήτων (Neverkovich, 1987).

Οι Rail και Mcnaughton (1994) υποστηρίζουν ότι τα προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας, μπορούν να γίνουν αποτελεσματικότερα εάν ληφθούν υπόψη μέθοδοι διδασκαλίας οι οποίες να είναι σύμφωνες με τις αρχές της βιωματικής μάθησης. Ως παράδειγμα αναφέρουν το *Μοντέλο Σφαιρικής Επιμόρφωσης* το οποίο εφαρμόστηκε στα εκπαιδευτικά προγράμματα της Ολυμπιακής Ακαδημίας του Καναδά και μπορεί να εφαρμοστεί για την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας σε οποιοδήποτε εκπαιδευτικό – μαθησιακό περιβάλλον. Η θεωρητική βάση της σφαιρικής επιμόρφωσης αναπτύχθηκε από τον Βραζιλιάνο παιδαγωγό Paulo Freire. Το βασικό ερώτημα της όλης φιλοσοφίας του είναι εάν η παιδεία κάνει τους νέους πιο ανίσχυρους με το να τους αντιμετωπίζει ως αντικείμενα ή κενά δοχεία που γεμίζουν από τη γνώση του εκπαιδευτικού ή εάν η παιδεία θα πρέπει να δίνει τη δυνατότητα στους νέους να αμφισβητούν και να αντιμετωπίζουν τις δυνάμεις που τους διατηρούν ανίσχυρους. Η πρακτική εφαρμογή αυτής της φιλοσοφίας μπορεί να υλοποιηθεί σύμφωνα με τα παρακάτω βήματα: Η αρχική προσέγγιση περιλαμβάνει την ακρόαση των εμπειριών των μαθητών και την ενεργητική συμμετοχή τους ως ερευνητές αυτών των καταστάσεων η οποία και οδηγεί στην αποκάλυψη θεμάτων κοινωνικής σημασίας που θα αναπτυχθούν. Το δεύτερο βήμα είναι η ανάπτυξη διαλόγου σύμφωνα με τα θέματα που αναδύθηκαν και η κριτική σκέψη έτσι ώστε να ερευνηθούν οι ρίζες των καταστάσεων αυτών. Το τελευταίο στάδιο πέρα από τις γνώσεις που αναπτύχθηκαν και μελετήθηκαν περιλαμβάνει βιωματικές εμπειρίες και κοινωνικές δραστηριότητες. Για την επιτυχία αυτού του μοντέλου οι ερευνητές τονίζουν ότι θα πρέπει να δοθεί έμφαση σε ομαδοσυνεργατικές τεχνικές διδασκαλίας και ένας αποτελεσματικός συνδυασμός θα πρέπει να περιλαμβάνει διάφορες μεθόδους όπως διαλέξεις, συμπόσια, διαλόγους, συζητήσεις, ανταλλαγή απόψεων, επιδείξεις, παιχνίδια ρόλων, κινητικές δραστηριότητες κ.λ.π.. Με αυτό τον τρόπο οι

μαθητές επωφελούνται από την εμπειρία των μελών της ομάδας, ασχολούνται με θέματα σύμφωνα με τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα και μπορούν να ικανοποιηθούν αλλά και να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες μέσα από αυτή τη διαδικασία μάθησης (Rail & Mcnaughton, 1994).

Ο Parry (1994) αναφέρει ότι για τη διδασκαλία της Ολυμπιακής Παιδείας στην εκπαίδευση θα πρέπει να δίνεται έμφαση σε βιωματικές μεθόδους διδασκαλίας οι οποίες να έχουν άμεση σχέση με την εμπειρία των μαθητών στον αθλητισμό και κυρίως σε Ολυμπιακά θέματα. Ο συνδυασμός θεωρητικών γνώσεων και κινητικών δραστηριοτήτων προσφέρει μια πλατφόρμα για την υλοποίηση σημαντικών στόχων αφού με αυτό τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να εργάζεται ταυτόχρονα τόσο σε επίπεδο δραστηριότητας, όσο και ιδεών που ως αποτέλεσμα έχει την προώθηση και τη μεταφορά των αξιών για το άτομο ως σύνολο. Επίσης, υποστηρίζει ότι οι αθλοπαιδιές και τα παιχνίδια είναι ένα ασφαλές εκπαιδευτικό μέσο για τη διδασκαλία των αξιών και συμβάλλουν σε σημαντικό βαθμό στη διάπλαση του χαρακτήρα των νέων. Τονίζει ότι: «Οι κανόνες και τα χαρακτηριστικά ενός παιχνιδιού αποτελούν ένα εργαστήριο πειραματισμού αξιών, δοκιμάζουν συνεχώς την ηθική μας διάθεση και την αντίληψή μας περί ηθικής ... οι ίδιοι θεμελιώδεις κανόνες των αγώνων ενσαρκώνουν ηθικές αξίες, από τη φύση τους είναι μια συνεργατική προσπάθεια και προσφέρουν ευκαιρίες για την εκμάθηση των αξιών» (Parry, 1994, σ. 209-210). Ο ίδιος ερευνητής προτείνει ένα σύνολο κριτηρίων τα οποία και αντιπροσωπεύουν την ηθική φύση του αθλητισμού: σωματική δραστηριότητα (απαιτείται συνεχής προσπάθεια), αγώνας (δέσμευση για αγωνιστική αναμέτρηση και αριστεία), κανόνες, (υποχρέωση τήρησης των κανόνων, ευγενής άμιλλα, ισότητα και δικαιοσύνη), κοινές αξίες (σεβασμός στους αντιπάλους).

Στη χώρα μας, βασικός λόγος που συνέβαλε στην επιτυχία του προγράμματος της Ολυμπιακής Παιδείας ήταν οι ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας και ιδιαίτερα η μέθοδος project, αφού δημιούργησαν τις προϋποθέσεις στους μαθητές αλλά και στους εκπαιδευτικούς να ξεφύγουν από το καθιερωμένο διδακτικό πλαίσιο (Μουντάκης, Γολεγού, Βουζίκα, & Παπαδόπουλος, 2002). Οι μαθητές αναζήτησαν, ερεύνησαν, ανέλαβαν πρωτοβουλίες, δημιούργησαν και το πρόγραμμα έγινε πιο ελκυστικό και ενδιαφέρον. Μέσα από τις ομαδικές εργασίες καλλιέργησαν δεσμούς συνεργασίας, φιλίας, επικοινωνίας που ως αποτέλεσμα είχαν την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης στα θέματα που επεξεργάσθηκαν. Οι εκπαιδευτικοί υλοποιώντας το πρόγραμμα με τις νέες μεθόδους, βελτίωσαν το επίπεδο της διδακτικής πράξης και αυτό συνέβαλε στην αναβάθμιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού έργου. Σε συνδυασμό με τη μέθοδο project, ή και ανεξάρτητα για την υλοποίηση του προγράμματος εφαρμόστηκαν και άλλες τεχνικές διδασκαλίας. Η εφαρμογή τους ως βασικό χαρακτηριστικό είχε τη βιωματική μάθηση, την ομαδική εργασία, την παράλληλη μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων και κυρίως τη συναισθηματική διέγερση του μαθητή, προκειμένου να υιοθετήσει την επιθυμητή συμπεριφορά.

Με βάση τις μεθόδους διδασκαλίας που χρησιμοποιήθηκαν για την εφαρμογή του προγράμματος Ολυμπιακής Παιδείας στα σχολεία της χώρας μας, μπορούμε να τις κατατάξουμε σε δύο κατηγορίες:

Α) Εκπαιδευτικές τεχνικές που εφαρμόστηκαν μέσα στην τάξη: Με τις τεχνικές αυτές ενισχύεται η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών, καθώς δημιουργούνται άμεσα πολλές και ποικίλες εμπειρίες, Αυτό γίνεται εφικτό, λόγω του ότι οι τεχνικές αυτές είναι επικεντρωμένες στους μαθητές, οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν

τις προϋπάρχουσες εμπειρίες και γνώσεις τους, να τις μοιραστούν σε ομάδες, να λύσουν προβλήματα, να συνεργαστούν και να οδηγηθούν στην απόκτηση νέας γνώσης σε σχέση με αυτό. Τέτοιες τεχνικές είναι: ο καταιγισμός ιδεών, το παιχνίδι ρόλων, οι προσομοιώσεις, οι μελέτες περίπτωσης κ.λ.π.

Β) Εκπαιδευτικές τεχνικές που εφαρμόστηκαν έξω από την τάξη: Πρόκειται για ομαδικές ασκήσεις/παιχνίδια, και οποιαδήποτε δομημένη κινητική δραστηριότητα που σαν στόχο έχουν την ενίσχυση της ομαδικότητας, την ανάπτυξη της συνεργασίας και επικοινωνίας, την εκμάθηση κινητικών δεξιοτήτων και τη λήψη αποφάσεων. Παραδείγματα τέτοιων μεθόδων είναι η αμοιβαία διδασκαλία, ο μη αποκλεισμός, η καθοδηγούμενη και η συγκλίνουσα εφευρετικότητα, και η αποκλίνουσα παραγωγικότητα (Μακρής, Γεωργιάδης, & Μουντάκης, 2016).

Οι μαθητές καθοδηγούμενοι από τον εκπαιδευτικό, βιώνουν έντονες συγκινησιακές καταστάσεις, οι οποίες προκαλούνται από προσεκτικά σχεδιασμένες αθλητικές δραστηριότητες και παιχνίδια, που επιδιώκουν την υιοθέτηση ηθικών και κοινωνικών αξιών που πηγάζουν από τον Ολυμπισμό όπως, την ευγενή άμιλλα, τον σεβασμό για τους άλλους και τους κανόνες, τη συνεργασία, την αλληλεγγύη, την αξία της νίκης και της ήττας, την επικοινωνία με τους συναθλητές και τους αντιπάλους, το θάρρος, τη φιλία, τη συνεργασία κ.λ.π. (Ionesku, 2008).

Ο Jaques (2001) αναφέρει πως ο όρος παιχνίδια χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια ομαδική άσκηση, κατά την οποία παίκτες συνεργάζονται για ένα κοινό σκοπό στο πλαίσιο ενός δοσμένου συστήματος κανόνων. Ο ίδιος μελετητής αναφέρει ότι τα εκπαιδευτικά παιχνίδια επιτρέπουν στους μαθητές να αναπαραστήσουν τα υπό συζήτηση θέματα και προβλήματα και να λάβουν αποφάσεις σχετικά με αυτά, βασιζόμενοι σε μια περισσότερο προσωπική κατανόηση της φύσης τους και των ιδιαίτερων συνθετικών τους στοιχείων. Επίσης, θεωρούνται σημαντικά μέσα για τη βελτίωση κοινωνικών ικανοτήτων και ηθικών αξιών, αφού δίνει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να γνωρίσουν τα βιώματα και τα συναισθήματα άλλων ατόμων με διαφορετική προσωπικότητα.

3. Δραστηριότητες που μπορούν να συμπεριληφθούν σε προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας

Ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων σε προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας αποτελεί μια επίπονη διαδικασία και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή όχι μόνο για να είναι αποτελεσματικές, αλλά για να είναι σε θέση να προσφέρουν στους μαθητές δυνατά βιώματα και χρήσιμες εμπειρίες, ώστε να προσδιοριστεί η γνώση που έχει αποκτηθεί, αλλά κυρίως και η αλλαγή του τρόπου με τον οποίο βιώνουν, αντιλαμβάνονται και κατανοούν τα πράγματα (Jaques, 2001).

Η ένταξη των βιωματικών δραστηριοτήτων στην εκπαιδευτική πράξη, υλοποιείται στα πλαίσια μιας επικοινωνιακής σχέσης μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, η οποία χαρακτηρίζεται από μια ισότιμη ανταλλαγή απόψεων, ώστε να διαμορφωθεί μια τελική άποψη και να προβούν στη λήψη κάποιων αποφάσεων σχετικών με την οργάνωση, τον σχεδιασμό και την εφαρμογή του προγράμματος.

Για την επιλογή των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, ώστε να έχουν εκπαιδευτική αξία θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να λαμβάνει υπόψη τους παρακάτω παράγοντες: α) η δραστηριότητα πρέπει να είναι ενδιαφέρουσα για το μαθητή, έτσι ώστε να του δίνεται η δυνατότητα να εκφράζει τη δημιουργικότητά του, αλλά και να συμμετέχει σε αυτή με πολλούς τρόπους εκτέλεσης, β) να αποτελεί πρόκληση και να είναι σύμφωνη με τις

δυνατότητες του μαθητή ώστε να μπορεί και να την πραγματοποιήσει, γ) να οδηγεί σε ανατροφοδότηση ώστε να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα και η επίτευξη των στόχων, δ) οι δραστηριότητες πρέπει να επιλέγονται σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών (Schneider, 2006).

Μορφές βιωματικών δραστηριοτήτων σε προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας υπάρχουν αρκετές οι οποίες έχουν θετική απήχηση στους μαθητές και διέπουν το γενικό πνεύμα που αφορά τον σχεδιασμό, την οργάνωση και την εφαρμογή στη συνολική ροή της εκπαιδευτικής πράξης. Αυτές οι δραστηριότητες μπορούν να καταταχτούν σε γνωστικές, εικαστικές και κινητικές. Ως παραδείγματα δραστηριοτήτων με βάση τον παραπάνω διαχωρισμό που μπορούν να συμπεριληφθούν για την υλοποίηση προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας αναφέρουμε τα εξής:

Διερευνητικές - θεωρητικές δραστηριότητες: Αφορούν μία μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων όπως: α) η αναζήτηση, καταγραφή και ερμηνεία πληροφοριακών δεδομένων, όπως είναι η αποδελτίωση πληροφοριακών πηγών, η παρατήρηση, η εξέταση Ολυμπιακών, αθλητικών, κοινωνικών, κ.ά. θεμάτων ή προβλημάτων μέσω ερωτηματολογίων ή συνεντεύξεων κ.λ.π., β) η επεξεργασία των πληροφοριακών δεδομένων, όπως είναι η σύνθεση των δεδομένων, ο πειραματικός έλεγχος και η εξαγωγή συμπερασμάτων και γ) η παρουσίαση των ερευνητικών συμπερασμάτων.

Αναπαραστάσεις κοινωνικών-ιστορικών-πολιτιστικών και αθλητικών γεγονότων ή καταστάσεων: Στις δραστηριότητες αυτές οι μαθητές αφού πρώτα μελετήσουν με άμεση παρατήρηση ή μέσω δευτερογενών πηγών τα γεγονότα και τις καταστάσεις που εξετάζουν, τις παρουσιάζουν στην τάξη ή σε ειδικές εκδηλώσεις μέσω της παραστατικής τέχνης. Ανάλογα με την ενεργοποίηση της ενσυναίσθησης, τον βαθμό αυτοσχεδιασμού, τη δυναμική των ρόλων κ.λπ., οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να προσεγγιστούν μέσα από: παιχνίδι ρόλων, δραματοποίηση, παντομίμα, κουκλοθέατρο, προσομοίωση, θέατρο σκιών, θεατρικό αυτοσχεδιασμό κ.λπ. Ως παραδείγματα, στην κατηγορία αυτή μπορούμε να αναφερθούμε σε δραστηριότητες όπως:

- Αναπαράσταση αρχαίων ή σύγχρονων Ολυμπιακών αθλημάτων, της αφής της Ολυμπιακής φλόγας, της τελετής έναρξης και λήξης μιας Ολυμπιάδας.
- Παιχνίδια ρόλων σε μία ιστορία ή σε πραγματικά κοινωνικά προβλήματα της ζωής (π.χ. την ιστορίας της Καλλιπάτειρας).
- Δραματοποίηση σε απόδοση θεατρικής μορφής, σε μία ιστορία, σε ένα μύθο ή σε ένα θέμα που διαπραγματευόμαστε που βασίζονται σε πραγματικά γεγονότα και καταστάσεις (την ειρήνη του Αριστοφάνη κ.λ.π.).
- Προσομοιώσεις σε μύθους ή φανταστικές ιστορίες που βασίζονται σε ιστορικά ελεγμένες πληροφορίες. Στις δραστηριότητες αυτές ο μαθητής καλείται να φανταστεί ότι είναι ο ίδιος αντικείμενο μελέτης, όπως ο Ηρακλής και η αρχή των Ολυμπιακών Αγώνων, το ταξίδι ενός Ολυμπιονίκη στην Αρχαία Ολυμπία.
- Θέατρο σκιών, κουκλοθέατρο ή παντομίμα σε μύθους, ιστορίες και γεγονότα της κοινωνικής ζωής. Η διδακτική προσέγγιση αυτών των δραστηριοτήτων αφορά κυρίως τις μικρές ηλικίες (μικρές τάξεις του δημοτικού και νηπιαγωγείο) και ως βασικό σκοπό έχουν την ευαισθητοποίηση των μαθητών σε αξίες, στάσεις και συμπεριφορές. (π.χ. *ο Καραγκιόζης Ολυμπιονίκης*, *ασκούμαι σωστά, διατρέφομαι σωστά*, *σημασία έχει η συμμετοχή*, *το τίμιο παιχνίδι* κ.λ.π.)

Αξιοποίηση του προφορικού λόγου: Η αξιοποίηση του προφορικού λόγου δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να εμπλέξει τους μαθητές: α) σε συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης, όπου οι μαθητές καλούνται να προσεγγίσουν και να αναλύσουν ένα θέμα που έχουν μελετήσει και κατατίθενται στοιχεία και αναπτύσσονται απόψεις (π.χ. εθελοντισμός, ντόπινγκ, βία-επιθετικότητα, ισότητα, πολυπολιτισμικότητα, ευ αγωνίζεσθαι κ.λ.π.), β) σε διαλεκτικές αντιπαραθέσεις, όπου οι μαθητές παρουσιάζουν τις αντίθετες θέσεις σε ένα διλημματικό θέμα και ακολουθεί η συζήτηση μεταξύ όλων των μαθητών, διατυπώνοντας τα κατάλληλα επιχειρήματα (π.χ. αθλητισμός-πρωταθλητισμός, ερασιτεχνισμός-επαγγελματισμός, ειρήνη-πόλεμος, ισότητα-διαφορά κ.λ.π.), γ) σε συνεντεύξεις, σχολιασμούς, ανταποκρίσεις και τα λοιπά είδη του δημοσιογραφικού λόγου (π.χ. συνεντεύξεις από Ολυμπιονίκες ή σημαντικούς αθλητές, αθλητικούς παράγοντες, πολιτικούς κ.λ.π.), δ) σε εκφωνήσεις, απαγγελίες και αφηγήσεις πραγματικών ή φανταστικών ιστοριών ή καταστάσεων, που απαιτούν την αξιοποίηση της ορθής εκφοράς του λόγου και των εκφραστικών δυνατοτήτων του μαθητή (π.χ. Όρκος του αθλητή, Ολυμπιακός Ύμνος, το φως της Ολυμπίας κ.λ.π.).

Ενεργοποίηση της δημιουργικότητας και ανάπτυξη κινητικών και εικαστικών δεξιοτήτων: Μέσα από τη διδασκαλία και μελέτη κάποιου θέματος, οι μαθητές καλούνται να εκφράσουν και να αποτυπώσουν σε λόγο, σε έργο, σε εικόνα, σε μουσική, ή σε κίνηση το συγκεκριμένο θέμα (π.χ. δημιουργία αθλητικής βιβλιοθήκης, δημιουργία αθλητικής εφημερίδας, δημιουργία έκθεσης με θέματα από τον αθλητισμό, τους Ολυμπιακούς Αγώνες, τον πολιτισμό κ.λ.π., διοργάνωση αθλητικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων, διαγωνισμός ζωγραφικής, ποίησης, λογοτεχνίας κ.λ.π.).

Επισκέψεις σε χώρους ενδιαφέροντος: Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται επισκέψεις σε μουσεία, αθλητικές εγκαταστάσεις, αρχαιολογικούς χώρους συνυφασμένους με αθλητικούς αγώνες, σε πληθυσμούς με ιδιαίτερα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού ή φυλετικών διακρίσεων, σε εθελοντικές οργανώσεις, σε αθλητικούς ή πολιτιστικούς οργανισμούς, σε αθλητές ή ολυμπιονίκες κ.λπ. Για να αποκτήσουν οι επισκέψεις εκπαιδευτική διάσταση πρέπει να οργανωθούν μεθοδικά ώστε να αποτελέσουν βιωματική εμπειρία και στη συνέχεια να υπάρξει χρόνος για κριτικό στοχασμό. Πριν από την επίσκεψη τονίζεται η σπουδαιότητα του χώρου, ο σκοπός της επίσκεψης και διατυπώνονται από τους μαθητές ερωτήματα προς διερεύνηση. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης γίνεται η καταγραφή των παρατηρήσεων και διατυπώνονται τα πρώτα συμπεράσματα ή νέα ερωτήματα για περαιτέρω μελέτη. Τέλος, μετά την επίσκεψη πραγματοποιείται συζήτηση ώστε να διερευνηθούν τα ερωτήματα και τα οφέλη που προέκυψαν από την όλη διαδικασία (Μακρής, 2013).

Οι παραπάνω δραστηριότητες ποικίλουν ανάλογα με την ηλικία των μαθητών, το πλάτος και την ένταση των ενδιαφερόντων τους, τη φύση του θέματος αλλά σε κάθε περίπτωση καλύπτουν όλες τις φάσεις παραγωγής της γνώσης, όπως είναι η συλλογή πρωτογενών πληροφοριακών δεδομένων, η επεξεργασία τους, η κωδικοποίηση της γνώσης που προκύπτει από τη διαδικασία της επεξεργασίας, η διαχείριση της παραγόμενης γνώσης και η αξιολόγησή της (Δεδούλη, 2002, Ματσαγγούρας, 2002). Στο τέλος όμως κάθε δραστηριότητας, είναι απαραίτητη η κριτική αναστοχαστική αξιολόγηση των υποκειμενικών κρίσεων που διατυπώνονται, των πράξεων που γίνονται, αλλά και των συνεπειών τους για μας και τους άλλους (Hirst, 2003). Δηλαδή την επαναξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο έχουμε θέσει τους προβληματισμούς μας και επίσης τον επαναπροσδιορισμό του προσανατολισμού μας ως προς τον τρόπο

που αντιλαμβανόμαστε, γνωρίζουμε, πιστεύουμε, αισθανόμαστε και δρούμε. Με αυτόν τον τρόπο, δίνεται ο χρόνος στους μαθητές να στοχασθούν τι απεκόμισαν από την όλη διαδικασία, να συζητήσουν τις βαθύτερες πεποιθήσεις τους και να τις εκθέσουν σε κριτική αξιολόγηση. Σε αντίθετη περίπτωση, η όλη διαδικασία μοιάζει να στερείται εκπαιδευτικού προσανατολισμού και διακρίνεται από ασάφεια και προχειρότητα (Δεδούλη, 2002).

4. Εφαρμογές και προτάσεις

Η ανάπτυξη προγραμμάτων σε σύγχρονα κοινωνικά φαινόμενα και θέματα σχετικά με την υγεία, τις αξίες και την κοινωνική συμπεριφορά, είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα των σχολικών συστημάτων σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης. Έτσι εκπαιδευτικά προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής του Πολίτη, Αγωγής Υγείας κ.ά., αποτελούν μέρος του Αναλυτικού Προγράμματος σε πολλές χώρες (CIDREE, 1998). Τα προγράμματα αυτά έχουν ως βασική επιδίωξη να καλλιεργήσουν στους μαθητές στάσεις που χαρακτηρίζουν τον ενεργό πολίτη, την ανάπτυξη του δημοκρατικού διαλόγου, την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και ταυτόχρονα προωθούν το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, μέσω της από κοινού υλοποίησης δράσεων με κοινωνικούς φορείς (Υπουργείο Παιδείας, 2005).

Στο πλαίσιο αυτό, το σχολείο, πρέπει να εκμεταλλεύεται τον πλούτο των γνώσεων, των εμπειριών και των παραστάσεων που φέρουν μαζί τους οι μαθητές όλων των ηλικιών από τη ζωή τους, την οικογένειά τους, το περιβάλλον το οποίο ζουν και αυτά πρέπει να συνδυάζονται με εκείνα που περιλαμβάνονται στο αναλυτικό πρόγραμμα, άσχετα αν αυτό είναι προγραμματισμένο ή όχι (Ματσαγγούρας, 2001, Φλουρής, 2005).

Το πρόγραμμα της Ολυμπιακής Παιδείας επιτελεί αυτό το έργο, αφού αντί να διδάσκει στους μαθητές έτοιμη γνώση, τους εντάσσει στη διαδικασία παραγωγής της γνώσης, έτσι ώστε να κατανοούν τις δομές της μάθησης. Το περιεχόμενό της αναφέρεται σε θεματικές που αφορούν στην καθημερινή ζωή και τα προσωπικά ενδιαφέροντα των μαθητών (υγεία, αθλητισμός, πολιτισμός κ.ά.), συνδέεται με διάφορες γνωστικές περιοχές του αναλυτικού προγράμματος (φυσική αγωγή, ιστορία, γεωγραφία, θρησκευτικά, κοινωνικές επιστήμες κ.ά.), για την ολοκλήρωση απαιτούνται συνεργασίες τόσο στο επίπεδο του σχολείου όσο και στο επίπεδο της κοινωνίας (συνεργασία με κοινωνικούς εταίρους, αθλητικούς και πολιτιστικούς φορείς κ.ά.) και τέλος με το μεθοδολογικό τους πλαίσιο ανατρέπουν τις συνήθεις παιδαγωγικές πρακτικές (μέθοδος project, ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, κ.ά.) που ωθούν τον μαθητή στην αναζήτηση την παραγωγή και την επαλήθευση της δικής του γνώσης. Έτσι, η έρευνα αυτή φωτίζει τα σημεία-κλειδιά που πρέπει να λάβουν υπόψη τους οι εκπαιδευτικοί κατά την υλοποίηση καινοτόμων προγραμμάτων Φυσικής Αγωγής και Ολυμπιακής Παιδείας έτσι, ώστε να αναπτύξουν τις κατάλληλες στρατηγικές, για να βελτιώσουν την ποιότητα της διδασκαλίας τους, να εξασφαλίσουν χρήσιμες και θετικές εμπειρίες στους μαθητές και έτσι να ενισχύσουν την μάθηση.

Η ανάπτυξη προτάσεων για την υλοποίηση καινοτόμων προγραμμάτων Φυσικής Αγωγής και Ολυμπιακής Παιδείας, με την υπάρχουσα δομή του εκπαιδευτικού μας συστήματος μπορούν να υλοποιηθούν ως εξής:

Α) Στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

- Μέσω του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής με τη μορφή μικρών ερευνητικών εργασιών (project), η στο πλαίσιο μιας ωριαίας διδασκαλίας, αφού το αναλυτικό πρόγραμμα προάγει δραστηριότητες με έμφαση τις αξίες του αθλητισμού.
- Μέσω της ευέλικτης ζώνης στα υπάρχοντα προγράμματα (Αγωγής υγείας, Πολιτιστικά), αφού η νομοθεσία δίνει τη δυνατότητα και στους εκπαιδευτικούς Φυσικής Αγωγής να υλοποιήσουν σχετικά προγράμματα.

Β) Στο Γυμνάσιο

- Μέσω του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής με τη μορφή μικρών ερευνητικών εργασιών (project), ή στο πλαίσιο μιας ωριαίας διδασκαλίας.
- Μέσω των καινοτόμων δράσεων, σε θέματα σχετικά με τις Ολυμπιακές αξίες και τον αθλητισμό.

Γ) Στο Λύκειο

- Μέσω ερευνητικών εργασιών (project), δίνεται η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό Φυσικής Αγωγής να υλοποιήσει θέματα Ολυμπιακής Παιδείας.

5. Συζήτηση – Συμπεράσματα

Σε μια περίοδο έντονων και συνεχών εκπαιδευτικών και κοινωνικών αλλαγών, η Ολυμπιακή Παιδεία αποτελεί εκπαιδευτική καινοτομία, η οποία προβάλει ως πρόκληση για το σχολείο. Η εφαρμογή της στην εκπαιδευτική πράξη, στηρίζεται στη βαθιά γνώση των εκπαιδευτικών και πολιτιστικών αρχών του Ολυμπισμού, στην ανάπτυξη ψυχοκινητικών δεξιοτήτων και την καλλιέργεια θετικών στάσεων και συμπεριφορών σε σύγχρονα θέματα σχετικά με τις αρχές και τις αξίες του Ολυμπισμού. Η εμπειρία των ηθικών αρχών, σε συνδυασμό με τη γνώση, επιτρέπει στους μαθητές να βιώσουν και να διδαχθούν την ηθική συμπεριφορά στον αθλητισμό ενθαρρύνοντας την υιοθέτηση αυτών των αξιών ως αναπόσπαστο μέρος της ζωής (Binder, 1994, Γεωργιάδης, 2002, Naul, 2007). Στη διαδικασία αυτή, η εφαρμογή των προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας αφορά την αντίληψη της έννοιας μάθηση, ως μιας διαδικασίας ανοικτής που από απομνημονευτική διαδικασία, γίνεται διαδικασία εννοιολογικής αλλαγής και ανάπτυξης θετικών στάσεων και συμπεριφορών, τον ρόλο του μαθητή ο οποίος μετατρέπεται λειτουργικά σε φορέα λήψης αποφάσεων, τη μεθοδολογική προσέγγιση ως μια διαδικασία συνεργατικής, διαθεματικής και διεπιστημονικής διαδικασίας και τον ρόλο του σχολείου ως «εργαστήρι ανακάλυψης του κόσμου» που προσεγγίζει την κοινωνία από όπου οι μαθητές δρουν σε χώρους έξω από το σχολείο και σε πληθώρα ερεθισμάτων (Georgiadis, 2010, Μακρής, Γεωργιάδης, & Μουντάκης, 2016).

Ερευνητές υποστηρίζουν ότι η ενεργητική συμμετοχή της μαθητικής και εκπαιδευτικής κοινότητας σε εκπαιδευτικά προγράμματα αναγνωρίζεται διεθνώς, διότι συμβάλλει στην ανάπτυξη γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων και στην καλύτερη παιδαγωγική διαχείριση της ανομοιογένειας του μαθητικού πληθυσμού. Επίσης, η μάθηση είναι ποιοτικά ανώτερη όταν αντικείμενό της αποτελούν γεγονότα και καταστάσεις που εμπίπτουν στα ενδιαφέροντα των μαθητών, την ποιότητα των ανθρωπίνων σχέσεων, καθώς και άλλες πλευρές της καθημερινής σχολικής ζωής, που συντελούν στην αυξανόμενη συνειδητότητα του ρόλου του μαθητή στο σχολείο και στην κατανόηση από μέρους του της κοινωνικής διάταξης (Apple, 2002, Σπυροπούλου, 2004).

Σύμφωνα με τα θεωρητικά στοιχεία που παρατέθηκαν, η παιδαγωγική αξία της Ολυμπιακής Παιδείας στην εκπαιδευτική πράξη έχει τα εξής βασικά χαρακτηριστικά:

Α) Ο σκοπός και οι στόχοι της, στηρίζονται στον Ολυμπιακό Χάρτη, στις ιστορικές και παιδαγωγικές βάσεις του Ολυμπισμού, λαμβάνοντας υπόψη το σύγχρονο τρόπο ζωής και τις κοινωνικές εξελίξεις.

Β) Το περιεχόμενο της προάγει τη διαθεματικότητα. Έτσι, μέσα από τη διαθεματικότητα οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά σε δράσεις (γνωστικές, κινητικές, εικαστικές), αντλώντας εμπειρίες από διαφορετικά επιστημονικά πεδία (γεωγραφία, γλώσσα, λογοτεχνία, ιστορία, φυσική αγωγή, θεατρική αγωγή, εικαστικά κ.λ.π.).

Γ) Η διδακτική της προσέγγιση στηρίζεται σε ομαδοσυνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας που ως χαρακτηριστικό έχουν τη βιωματική μάθηση. Στη διαδικασία αυτή η σχολική μάθηση είναι μια δημιουργική δραστηριότητα, η οποία στηρίζεται στη δυναμική της τάξης ή της σχέσης δασκάλου μαθητή. Επίσης, προωθείται η ελευθερία της έκφρασης, η επεξεργασία των εννοιών, η δημιουργία μιας στενότερης επαφής μεταξύ των μαθητών και των εκπαιδευτικών και δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να καθορίσουν με τον δικό τους τρόπο την προσωπική τους μάθηση και να αποκτήσουν ένα υψηλό επίπεδο αυτοκαθορισμού και αυτονομίας. Έτσι, η βιωματική μάθηση αποτελεί το βασικότερο διδακτικό εργαλείο μέσω του οποίου είναι δυνατή η επίτευξη του σκοπού και των στόχων της Ολυμπιακής Παιδείας.

6. Σημασία για τη Φυσική Αγωγή και την Ποιότητα Ζωής

Η Ολυμπιακή Παιδεία μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατέθηκαν στην παρούσα έρευνα, η υλοποίηση αυτού του στόχου είναι εφικτή μόνο αν οι αρχές τους, τα περιεχόμενά τους και το μεθοδολογικό τους πλαίσιο είναι ειδικά σχεδιασμένα γι' αυτό το σκοπό. Η Ολυμπιακή Παιδεία στηρίζεται στις αρχές του Ολυμπισμού, προωθεί την ατομική αθλητική ικανότητα, με τη μορφή του επιτεύγματος και της ευγενούς άμιλλας, ενισχύει την αλληλεπίδραση των μαθητών και προάγει διαχρονικές αξίες που είναι συνυφασμένες με το μάθημα της Φυσικής Αγωγής.

Στη λευκή βίβλο για τον αθλητισμό (ΕΕΚ, 2007) θεωρείται ότι τα ολυμπιακά ιδεώδη, αποτελούν αποτελεσματικά μέσα για την κοινωνική ένταξη μειονεκτικών ομάδων, την προώθηση του πολυπολιτισμικού διαλόγου, την προαγωγή της εθελοντικής εργασίας και επιπλέον, προσδίδει ενεργό ρόλο στην καταπολέμηση των διακρίσεων, της αδιαλλαξίας, του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και της βίας. Στα θεωρητικά και ερευνητικά στοιχεία που παρατέθηκαν, γίνεται εμφανής η συμβολή της Ολυμπιακής Παιδείας στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων και κατ' επέκταση στην ποιότητα ζωής των σημερινών νέων και αυριανών πολιτών.

7. Επίλογος

Η βασική φιλοσοφία του Ολυμπισμού ήταν, από την αναβίωση των Αγώνων, η εκπαίδευση του ανθρώπου σε υγιείς ηθικές αρχές, έτσι ώστε να μπορέσει να ενσωματωθεί απόλυτα στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του και να προσφέρει θετική συμβολή στην κοινωνία. Η φιλοσοφία αυτή σήμερα, αποτελεί πολύτιμη πηγή αξιών και αρχών και μέσω της Ολυμπιακής Παιδείας θα πρέπει να ερμηνευτεί ο ρόλος του αθλητισμού στην κοινωνική και ηθική ανάπτυξη του ατόμου και να διοχετευθεί στους νέους έτσι ώστε να γίνουν πράξη στην καθημερινή τους ζωή.

Βιβλιογραφία

Andrecs, H. (2008). *Aim, Objectives and Contents of Olympic Pedagogy*. International Olympic Academy, 9th International Session for Directors of National Olympic Academies. Olympia: I.O.A.

Apple, M. (2002). *Ιδεολογία και αναλυτικά προγράμματα* (μετ. Τ. Δαρβέρης). Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Baskau, H. (1987). *Μέθοδοι Ολυμπιακής Εκπαίδευσης*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 27η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Binder, D. (1994). *Το Όραμα της Ολυμπιακής Παιδείας στα σχολεία*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 2η Κοινή Διεθνής Σύνοδος για Διευθυντές Εθνικών Ολυμπιακών Επιτροπών, Μέλη και Στελέχη Εθνικών Ολυμπιακών Επιτροπών και Διεθνών Αθλητικών Ομοσπονδιών. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Brownlee, H. (1999). *Παγκόσμιες Πρωτοβουλίες Ολυμπιακής Εκπαίδευσης*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 39ηΔιεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

CIDREE (Consortium of Institutions for Development and Research in Education in Europe). (1998). *Διεπιστημονική Διδασκαλία και Μάθηση στο Σχολείο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης* (μετ. Α. Γαλανοπούλου, Ν. Ηλιάδης). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Γεωργιάδης, Κ. (2002). *Διεθνής Κατανόηση μέσω της Ολυμπιακής Εκπαίδευσης*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 42η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Γεωργιάδης, Κ. (2005). *Το πρόγραμμα Ολυμπιακής Παιδείας της Οργανωτικής Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων Αθήνα 2004 και του Υπουργείου Παιδείας της Ελλάδος*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 45η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Γραμματικόπουλος, Β. (2004). *Αξιολόγηση καινοτόμων προγραμμάτων Φυσικής Αγωγής: Εφαρμογή στο πρόγραμμα της Ολυμπιακής Παιδείας*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού.

Δεδούλη, Μ. (2002). Βιωματική Μάθηση – Δυνατότητες αξιοποίησής της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης. *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων, 6*, 145-159.

Δ.Ο.Α. (Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία). (2001). *Ενοποιημένη Παρουσίαση των συμπερασμάτων του δεύτερου κύκλου συζητήσεων των ομάδων*. 41η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Δ.Ο.Α. (Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία). (2002). *Ενοποιημένη Παρουσίαση των συμπερασμάτων του δεύτερου κύκλου συζητήσεων των ομάδων*. 42η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Δ.Ο.Α. (Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία). (2003). *Ενοποιημένη Παρουσίαση των συμπερασμάτων του πρώτου κύκλου συζητήσεων των ομάδων*. 43η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Δ.Ο.Α. (Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία). (2005). *Ενοποιημένη Παρουσίαση των συμπερασμάτων των ομάδων συζητήσεων*. 45η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Δ.Ο.Α. (Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία). (2006). *Ενοποιημένη Παρουσίαση των συμπερασμάτων του πρώτου κύκλου συζητήσεων των ομάδων*.38η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Ε.Ε.Κ. (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων). (2007). Λευκή Βίβλος για τον Αθλητισμό, (COM/11-7-2007/391 τελικό). Ανακτήθηκε 10 Μάρτιου, 2016, από http://ec.europa.eu/sport/white-paper/doc/wpon sport el.pdf.

Φιλάρετος, Ν. (2003). *Εισαγωγή στον Ολυμπισμό μέσα από τις εργασίες της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 43η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Φλουρής, Γ. (2005). *Αναλυτικά Προγράμματα για μια νέα εποχή στην Εκπαίδευση* (7η έκδοση). Αθήνα: Γρηγόρης.

Gallien, C. (2008). *Youth Olympic Games: Health-Prevention-Well-Being*. International Olympic Academy, 8th International Session for Educators and Officials of Higher Institutes of Physical Education. Olympia: I.O.A.

Georgiadis, K. (2010). *The Implementation of Olympic Education Programs at World Level*. *Procedia Social and Behavioral Sciences,* 41, 6711-6718.

Grammatikopoulos, V., Papacharisis, V., Koustelios, A., Tsigilis, N., &Theodorakis, Y. (2004). Training's evaluation of the Greek Olympic education program. The International Journal of Educational Management. 18 (I), 15-24.

Jaques, D. (2001). *Μάθηση σε ομάδες (μεταφ, Ν,. Φίλλιπς)*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση. Θεωρία και Πράξη (μεταφ, Α,. Μανιάτη)*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Hirst, P. (2003). Η Φύση των σκοπών της Εκπαίδευσης (μετ. Π. Χατζηπαντελή,). Στο R., Marples (επιμ.), *Οι σκοποί της εκπαίδευσης*, (σ. 197-212). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Θεοδωράκης, Ι., Γραμματικόπουλος, Β., & Γούδας, Μ. (2003). *Έκθεση Αξιολόγησης Προγράμματος Ολυμπιακής Παιδείας*. Τρίκαλα: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού.

Ionesku, S. (2008). *Learning Multi culturalism as part of the school Curriculum through Olympic Pedagogy*. International Olympic Academes, 9th International Session for Directors of National Olympic Academies. Olympia: I.O.A.

Καμαρινού, Δ. (2000). *Βιωματική Μάθηση στο Σχολείο* (3η έκδοση). Ξυλόκαστρο.

Lennartz, K. (1994). *Η ανάπτυξη του Ολυμπισμού από το 1925 έως το 1952*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 34η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Μακρής, Α., Γεωργιάδης, Κ. (2010). Το Ολυμπιακό Κίνημα σήμερα και η προώθηση των Αρχών του Ολυμπισμού. *Φυσική Αγωγή, Αθλητισμός – Υγεία, 25,* 76-92.

Μακρής, Α. (2013). Σχεδιασμός, οργάνωση και εφαρμογή προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας. Η εκπαιδευτική διάσταση του προγράμματος Ολυμπιακής Παιδείας των Ολυμπιακών Αγώνων «Αθήνα 2004». Σπάρτη: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, ΤΟΔΑ, Διδακτορική διατριβή.

Makris, A., Georgiadis, K. (2013). los juegos olímpicos de la juventud: una nueva institución del movimiento olímpico para la difusión de los valores educativos del olimpismo. Citius, Altius, Fortius, 6 (2), pp. 76-95.

Μακρής, Α., Γεωργιάδης, Κ., Μουντάκης, Κ. (2015). Το πλαίσιο σχεδιασμού και υλοποίησης καινοτόμων προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Ελλάδος το 2004. *Φυσική Αγωγή, Αθλητισμός – Υγεία, 30 (προδημοσίευση).*

Μακρής, Α., Γεωργιάδης, Κ., Μουντάκης, Κ. (2016). Διδακτική προσέγγιση Προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας. *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό, Τόμος 14 (3)* 11-28.

Makris, A., Georgiadis, K. (2017). Olympic Education in Greece During the Athens 2004 Olympic Games. At Naul, R., Binder, D., Rychtecky, A., & Culpan, I. (Eds.). *Olympic Education: An international review*. London: Routledge.

Μάστορα, Ι. (2003). *Εφαρμοσμένα Προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας: Κριτική Προσέγγιση και Ανάλυση*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής Ψυχολογίας.

Ματσαγγούρας, Η. (2002). Διεπιστημονικότητα, διαθεματικότητα και ενιαιοποίηση στα νέα προγράμματα Σπουδών: Τρόποι οργάνωσης της σχολικής γνώσης. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, *7*, 19-36.

Muller, N. (1999). *Ο Ολυμπισμός στον εκπαιδευτικό τομέα: Από την παγκόσμια διάσταση στην τοπική*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 39ηΔιεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Μουντάκης, Κ., Γολεγού, Σ., Βουζίκα, Ε., & Παπαδόπουλος, Α. (2002). *Ολυμπιακή και Αθλητική Παιδεία*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Mountakis, C. (2010). *Curriculum development in Physical Education*. Olympia: Master's course notices.

Naul, R. (2007). *Olympic Pedagogy as a theory of development of Ethical and Humanistic Values in Education*. International Olympic Academes, 9th International Session for Directors of National Olympic Academies. Olympia: I.O.A.

Neverkovich, S. (1987). *Μέθοδοι της Ολυμπιακής εκπαίδευσης*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 27ηΔιεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες, (σ. 203-209). Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Parry, J. (1994). *Οι ηθικές και πολιτιστικές διαστάσεις του ολυμπισμού και η εφαρμογή τους στην εκπαίδευση*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 34η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Parry, J. (2004). *Ο Ολυμπισμός και η ηθική του*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 44η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Pesinger, P. (2006). Η σχολική ανάπτυξη στην περιφέρεια. Στο Γ. Μπαγάκης, (επιμ.), *εκπαιδευτικές αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*, (σ. 125-127). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Rail, G., Mcnaughton, C. (1994*). Ολυμπιακά εκπαιδευτικά προγράμματα των Εθνικών Ολυμπιακών Ακαδημιών και τρόποι εφαρμογή τους*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 2η Κοινή Διεθνής Σύνοδος για Διευθυντές Εθνικών Ολυμπιακών

Επιτροπών, Μέλη και Στελέχη Εθνικών Ολυμπιακών Επιτροπών και Διεθνών Αθλητικών Ομοσπονδιών. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Rogge, J. (2001). *Ανασκόπηση των Ολυμπιακών Αγώνων του Σύδνεϋ 2000 από την συντονιστική Επιτροπή της ΔΟΕ*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 41ηΔιεθνήςΣύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Schneider, A. (2006). *«Ευ Αγωνίζεσθαι»: σεβασμός για τον αγώνα*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 46η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Sutton, G. (2009). *The role of NOAs in relation to NOCs and the Youth Olympic Games*. International Olympic Academy, 10th International Session for Directors of National Olympic Academies. Olympia: I.O.A.

Σπυροπούλου, Δ. (2004). Η ευέλικτη ζώνη ως εκπαιδευτική καινοτομία: Μια μελέτη περίπτωση της εφαρμογής σε τρία Γυμνάσια. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, *9*, 157-171.

Stenhouse, L. (2003). *Εισαγωγή στην Έρευνα και την ανάπτυξη του αναλυτικού προγράμματος (μεταφ. Α,. Τσαπέλης)*. Αθήνα: Σαββάλας.

Stolyarov, V. (1995). *Η πολιτική εξέλιξη του κόσμου και οι συνέπειες της για το ολυμπιακό Κίνημα. Μπορεί το Ολυμπιακό Κίνημα να επηρεάσει τις πολιτικές αλλαγές μέσω της Ολυμπιακής Παιδείας*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 35η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες. Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.

Υπουργείο Παιδείας. (2005). *Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων: Αγωγής Σταδιοδρομίας, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας και Πολιτιστικών θεμάτων και Καλλιτεχνικών Αγώνων*. Υπουργική Απόφαση, (105087/Γ7/5-10-2005). Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.